

Preek over Genesis 32:23-33

- Schildwolde, 13 september 2014
- Kees van Dusseldorp
- Viering HA

Liturgie:

Votum en groet

Ps.105:2,3

Wetslezing

Ps.143:1,2,6,8,9 [Wiekslag 5-8]

Gebed

Schriftlezing: Gen 32

Preek: Gen.32:29

Ps.32:2,3

HA-formulier 4

Ld.297

Viering

Gz.127 (op de wijs van Ps.68)*

Gebed

Collecte*

Gz.163

Zegen

Gemeente van Christus,

Jongens en meisjes,

[dia 1] Vechten, dat gebeurt in een oorlog. Wat zijn er veel oorlogen! Wat zijn er veel soldaten die vechten! Strijders! Als de ene groep aanvalt, moet de andere groep zich verdedigen. Er zijn soldaten die doodgeschoten worden. Maar ook gewone mensen worden slachtoffer. Oorlog, we hopen het niet mee te maken.

[dia 2] Vechten, dat gebeurt ook op het schoolplein. Of op straat. Of op het voetbalveld. Of misschien zelfs wel thuis. Jongens, maar meisjes kunnen er ook wat van. Heb jij wel eens gevochten? Omdat je boos was? Of omdat iemand je een klap gaf? Voor je het weet heb je een blauwe plek. Of een bloedneus.

[dia 3] Vechten, dat moet je soms tegen een ziekte. Zoals hier, deze man heeft ALS. Hij vecht ertegen, zodat hij zo lang mogelijk leven kan. Hoe vecht hij daartegen? Door medicijnen te gebruiken. Door zoveel mogelijk te bewegen en oefeningen te doen. Door positief te blijven. [dia 4] ALS, daarvoor hebben zoveel mensen een emmer water over hun hoofd gegooid. Om geld te verdienen voor nieuwe medicijnen.

[dia 5] Vechten, dat moet je soms tegen jezelf. Als je heel moe bent, moet je vechten om je ogen open te houden. In de kerkdienst bijvoorbeeld. Als je heel bang voor spinnen bent, moet je met jezelf vechten om een spin te pakken. Als je chagrijnig bent, moet je tegen jezelf vechten om toch een beetje aardig te doen tegen je zusje.

[dia 6] Vechten tegen iemand anders. Vechten tegen een ziekte. Vechten tegen jezelf. Kun je ook vechten tegen God? Wie haalt dat nu in zijn hoofd? God is toch almachtig! Daar ga je toch niet tegen vechten? En toch worstelen veel mensen met God. Soms hebben ze moeite met wat God in hun leven doet. Dan zijn mensen wel eens boos op God. Soms hebben mensen er moeite mee, dat bij God hun fouten aan de dag komen en dat ze om vergeving moeten vragen. Dat wil niemand graag horen.

[dia 7] Jakob heeft met God gevochten. Dat is het bijzondere verhaal dat we in de Bijbel gelezen hebben. Hij krijgt een nieuwe naam: Israel. Dat betekent: strijder met God. En het is in dit verhaal nog vreemder: Jakob verliest het niet eens! Jakob, die bedrieger en onbetrouwbare man, wint hij het van God? Is hij soms sterker dan God? Nee, zeker niet! Hij werd een winnaar, omdat hij smeekte om genade. Als nieuw mens komt hij uit de strijd met God. Veel rustiger. Veel eerlijker. Veel kwetsbaarder. Eigenlijk zijn er alleen maar winnaars: Jakob. Omdat hij met God leerde leven. En God. Omdat Jakob met hem leerde leven. Hij werd Israel: strijder met God.

[dia 8] Het is en blijft een bijzonder verhaal. Een van de meest vreemde verhalen uit het Bijbel, vind ik. Jakob is alleen in het donker, vlak bij een beekje. Vrouwen en kinderen, slaven en slavinnen en alle bezittingen heeft hij naar de andere kant gebracht. Maar zelf gaat hij terug en zoekt de eenzaamheid. Tot hij in het holst van de nacht wordt aangevalen door een onbekend iemand, die in de loop van het gevecht geen gewoon mens blijkt te zijn, maar meer dan een mens. En dan die vreemde afloop: Jakob die zowel gehandicapt als gezegend uit de strijd te voorschijn komt.

Een vaag en geheimzinnig verhaal. Sommige moderne uitleggers denken aan een oude Kanaanitische legende met riviergeesten. Anderen geven een psychoanalytische verklaring te geven: Jakob die worstelt met zichzelf, met zijn eigen angst en geweten. Maar toch begint het bij wat er is gebeurd. Jakob die geworsteld blijkt te hebben met God. Zoals later ook door de profeet Hosea wordt bevestigd. Wat moeten we ermee? Kan God een tegenstander worden, die met je worstelt? Moet ieder zijn of haar eigen Peniël kennen, je eigen strijd met God?

Laten we eerst eens rustig kijken naar de situatie van Jakob. Hij bevindt zich op een bijzondere plek, op een bijzonder moment. Jakob bevindt zich op de grens. Op de grens van het beloofde land. Na twintig jaar ballingschap keert hij terug naar Kanaan. Waar Betel eens zijn laatste slaapplek was op de grens, daar brengt hij aan de Jabbok de eerste nacht door. Een belangrijk moment. Hij staat niet alleen voor een geografische, maar ook voor een psychologische en een theologische grens. Grenssituaties zijn altijd beslissende momenten. Waag je de stap, of schrik je ervoor terug. Wat laat je achter en wat kom je tegen. Ieder mens komt van tijd tot tijd in een grenssituatie. Een grens tussen levensfasen, een grens tussen geloof en ongeloof, een grens tussen heden en toekomst, een grens tussen leven en dood.

Die grens heeft bij Jakob ook te maken met mensen. Het heeft wat voeten in de aarde gehad, voordat Jakob in vrede afscheid kon nemen van zijn oom Laban. Voor Gods aangezicht hadden ze gezworen elkaar vrij te laten. Maar na zijn oom, wacht zijn broer. Zonder verzoening met Esau is geen echte thuiskomst mogelijk. Maar hij moet wel. Vanwege zijn eed aan God. Vanwege de opdracht van God. En vanwege de belofte van God. De grens bij de Jabbok heeft alles te maken met God. Hoe zal Jakob God onder ogen komen? Is het dezelfde Jakob die twintig jaar geleden is vertrokken? Of heeft hij inmiddels iets geleerd van Gods zegen en Gods beloften? Zoals ieder mens moet leren leven van Gods beloften en God moet leren danken voor zijn zegen.

De eerste reactie van Jakob is angst. 'Het angstzweet brak hem uit' toen hij hoorde dat zijn broer Esau met vierhonderd mannen naar hem op weg was. Angst vanwege het verleden. Vanwege zijn slechte geweten. Vanwege de openstaande rekeningen. Jakob neemt speciale voorzorgsmaatregelen. Hij deelt zijn bezit in tweeën om het risico te spreiden. En hij organiseert een stroom van cadeaus voor zijn broer. Maar daarmee is zijn hart nog niet rustig. Nood leert bidden, zegt het spreekwoord. En tot wie zou je in de nood je beter kunnen richten dan tot God? Nooit val je buiten de horizon van Gods genade! Never! Wie je ook bent, in welke situatie je ook verzeild bent geraakt. Door je eigen fouten of door de omstandigheden. Het maakt niet uit. Bidt! Schreeuw! Roep! Fluister! Naar de Heer, de enige die redden kan. Bij wie de vrede begint.

En in dat gebed van Jakob klinken nieuwe klanken. Het is voor Jakob ongewone taal. Hij die altijd zelf de situatie probeerde te redden, hij bidt nu om verlossing. Hij die altijd zelf wel handigheidjes zag, hij erkent zijn machteloosheid. Hij die zijn eigen belang niet zo snel uit het oog verloor, hij zegt nu: Heer, ik ben het niet waard. Kijk toch niet naar mij, maar herinner u de beloften die u zelf hebt gegeven! Zo kennen we Jakob niet. Maar dit moet wel gebeuren voor hij het beloofde land binnenkomt. Voor ieder mens die het koninkrijk binnenkomt: Erken je schuld. Bid om verlossing. En zoek houvast in Gods beloften.

Dan duikt plotseling een gestalte op. Iemand grijpt Jakob beet en probeert hem tegen de grond te werken. Op de buik om zijn nek te breken. Het is geen sportwedstrijd, maar een worsteling op leven en dood. Jakob is sterk. Maar de onbekende is net zo sterk. Het is geen gewone strijd en geen gewone tegenstander. De hele nacht gaat de worsteling door. Op het laatst raakt de onbekende Jakobs heup aan. En hoewel Jakob dan mank wordt, laat hij zijn tegenstander niet los. Ook niet als, de onbekende zegt: 'Laat mij gaan, want het wordt licht.'

Het is geen gewone tegenstander. 'Je hebt met God en mensen gestreden' zegt die iemand na het gevecht. 'Ik heb oog in oog gestaan met God' zegt Jakob zelf. 'Hij worstelde met God', zegt de profeet Hosea later.

Het heeft te maken met die grens. Binnengaan in het koninkrijk kan niet zonder grote schoonmaak in je leven. Leven met God kan niet zonder verzoening met mensen. Genieten van je toekomst kan niet zonder vergeving van je zonden. Dat is een strijd. Zeker. Een strijd met God. Die veel gelovigen kennen als een geestelijke ervaring. Worstelen met Gods beleid, worstelen met je eigen falen. Worstelen om zijn wijsheid, worstelen met je eigen hoogmoed. Die geestelijke worsteling kent Jakob als een lichamelijk gevecht. Hij heeft gestreden met God.

De sleutel voor de gebeurtenissen ligt in de vraag van Jakob: 'Ik laat u niet gaan, tenzij u mij zegent.' '...tenzij u mij zegent.' Het gaat in deze worsteling om de zegen. Eigenlijk moet ik dat nog iets precieser zeggen: De uitkomst van deze worsteling is dat Jakob zijn tegenstander *vraagt* om zijn zegen. Dat hij God *smeekt* om genade, zoals de profeet Hosea later formuleert. Tot dat gebed brengt de Here de sterke en eigenzinnige Jakob. Voor deze tegenstander gaat Jakob uiteindelijk op de knieën. Als dat de uitkomst van de worsteling is, dan was dat ook de inzet van de beproeving.

Daarmee klinkt niet slechts een nieuwe klank in Jakobs leven, daarmee komt zijn leven in een volledig andere toonsoort te staan. Jakob gaat nu voor het eerst echt op de knieën. Hij smeekt om Gods zegen. Waar hij al twee keer zelf een zegen had geregeld en nu met zijn rijkdom terugkeert in Gods land om de zegen te vieren, daar moet hij eerst leren vragen om die zegen. God brengt hem hardhandig tot het smeekgebed om genade. Dat is de nieuwe toonsoort in Jakobs leven. De toonsoort waarop Gods volk gebouwd is. De toonsoort die ons vandaag nog sterker past.

'Hoe luidt je naam?' 'Ik heet ... Jakob.' Is het te ver gezocht om hierin de bekering van Jakob te horen? In zijn naam klinkt heel zijn levensverhaal mee. En komt ook zijn levensprobleem op. 'Mijn naam is Jakob, hielvastpakker. Zo heet ik, omdat ik al in de moederschoot de strijd met mijn broer aanging om de eerste te zijn.' 'Mijn naam is Jakob, bedrieger. Die naam past bij mij, omdat ik mijn vader, mijn broer en mijn oom bedroog.' 'Hoe is je naam', vraagt de tegenstander. 'Ik ben Esau'. Dat had hij eens gezegd tegen zijn blinde vader. Nu komt het eruit als een biecht: 'Ik heet Jakob.'

Ik hoor hierin Jakobs bekering. Een bekentenis. Hij laat zijn masker zakken. Hij buigt zijn koppig hoofd. Hij legt zijn hart bloot. Hij geeft zich over. Dat snijdt diep in. Maar alleen dan wordt Gods genade persoonlijk en Gods zegen stralend.

Een vreemd verhaal. Maar het meest verbazingwekkende komt nog. Dat de onbekende tegenstander Jakob ook werkelijk een zegen geeft. Wat die zegen inhoudt? We weten het niet. Maar een echo ervan klinkt door in de namen die hier worden gegeven. Jakob noemt die plaats Peniël: oog in oog met God en toch in leven gebleven. Dat is het wonder van Gods genade. Verlost van zonde, van angst en van dood.

En Jakob wordt Israel. 'Strijder met God'. Die naam gaat Gods volk dragen. Een volk dat de strijd van het geloof voert. De voortdurende strijd om zichzelf gewonnen te geven aan de Heer. De worsteling om jezelf over te geven aan Gods genade. Dat viel Jakob niet gemakkelijk. Dat viel het volk Israel niet gemakkelijk. Dat valt ons niet gemakkelijk. Maar het leven gaat erdoor open. Strijder met God.

Het is die zegen, die als de overwinning van Jakob geldt. 'Je hebt gewonnen' zegt de tegenstander tegen Jakob. Het is de overwinning van de genade. De overwinning van het nieuwe leven. Voor het eerst heeft Jakob de zegen niet geregeld, maar ontvangen. Dat smaakt beter.

'Toen zag hij de zon opkomen', vertelt het bijbelverhaal. Het was nacht toen Jakob vertrok uit Kanaan. Het was een lange nacht geweest. De zon schijnt, als hij weer toegang krijgt tot het beloofde land. Met een nieuwe naam gaat hij de grens over. Met een vrij geweten en een verzoend leven gaat hij de toekomst tegemoet. Zonder angst gaat hij zijn broeder tegemoet.

Maar hij loopt wel een beetje mank. Hij trekt met zijn been. Een blessure aan zijn heup. Een souvenir van het gevecht. Jakob is kreupel. Elke stap doet hem zeer. Elke stap is een herinnering. Aan zijn oude naam: Jakob, de bedrieger, de man die het zelf probeerde, de man die doodliep. En aan zijn nieuwe naam: met God geworstelt en het nieuwe leven ontvangen. Gezegend, én gehandicapt.

Het gaat over Jakob in Peniël. Maar niet alleen over hem. Het gaat over Israel in de geschiedenis. En niet alleen over hen. Het gaat over gelovigen op hun levensweg. Over de christelijke kerk in deze wereld. Over tafelgasten van Jezus Christus. Israëlieten eten de heupspier niet. Zij nemen de les mee. De les dat Gods zegen alleen gebaseerd is op Gods genade. De les dat leven met God vraagt om de worsteling van het geloof: steeds weer smeken om genade. Schuilen bij de Heer. Geraakt op je kwetsbare plek. Zo ben je overwinnaar. Zo ga je het koninkrijk in. Gezegend. Levend in de rust en blijdschap van de Heer.

Amen